

УДК 614-084.001.891

І. В. Іванова, канд. мед. наук, доц., зав. кафедри, **С. П. Гвоздій**, канд. пед. наук, доц.

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова,
кафедра медичних знань та безпеки життєдіяльності,
пров. Шампанський, 3, місто Одеса, 65058, тел. +38-0482-631381,
E-mail: medicinabjd@gmail.com

МЕДИКО-ПСИХОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

У статті наведені результати досліджень фізичного і психічного здоров'я студентів. Виявлені: «редукція професійних обов'язків», «психосоматичні і психовегетативні порушення», «резистенція» та «виснаження» як фази емоційного вигорання. Результати дослідження свідчать про значні порушення у стані психоемоційного здоров'я студентів, які посилюються протягом навчання в університеті.

Ключові слова: медико-психологічні проблеми, емоційне вигорання, навчальний процес.

Здоров'я молодого покоління за останнє десятиріччя має тенденцію до погіршення. Такий факт можна пов'язати з підвищенням рівня хронічно діючих забруднюючих агентів у довкіллі, шкідливою дією екологічних і стресових факторів, поширенням шкідливих звичок, погіршенням якості харчових продуктів, порушенням балансу між учбовим процесом та відпочинком тощо [1]. Через інформаційну переважаність, більшість студентів страждає від недостатньої рухової активності, відсутності навичок організації навчання та здорового дозвілля, дисбалансу нервової системи тощо.

О. В. Вакуленко у молодіжному середовищі виділяє вісім факторів ризику, які характеризують спосіб життя та здоров'я підлітків як такі, що потребують окремої уваги дорослих: аномальна вага, наявність хронічних захворювань, безвідповідальна сексуальна поведінка, знижена фізична активність, психологічний дискомфорт, куріння, вживання алкогольних напоїв, наркотиків [2].

Під час попередніх досліджень (2000–2005 рр.) колективом кафедри медичних знань та безпеки життєдіяльності Одеського національного університету імені І. І. Мечникова була проведена бальна експрес-оцінка рівня соматичного здоров'я студентів різних курсів і факультетів. Нами було встановлено, що лише 22,1% обстежених студентів мали середній рівень здоров'я. При цьому за період навчання в ОНУ кількість студентів з низьким рівнем здоров'я збільшується з 44,1% на 1–2 курсах до 53,5% на V курсі. Найбільші прояви погіршення здоров'я у студентів встановлено у функціях зорового та опорно-рухового апаратів, що, вірогідно, пов'язано з великим навчальним навантаженням, довготривалою роботою за комп'ютером та зниженою руховою активністю.

Результати психологічного тестування та опитування студентів дозволили оцінити їх самопочуття, активність, настрої, інтенсивність емоційно забарвлених скарг з приводу фізичного стану, загальне стресове навантаження та найбільш стресогенні життєві обставини. При аналізі стресогенності життєвих подій та соціальної адаптації було виявлено, що значна кількість студентів мала

надпороговий ступінь стресу, при цьому 47,5% студентів знаходилися на межі нервового виснаження. Найбільш стресогенними чинниками були іспити, незвичний побут, небажані особисті контакти та нездоровий спосіб життя.

Таким чином, виявлені проблеми в стані фізичного здоров'я студентів та їх стресове перенапруження і нервово виснаження спонукали нас до наступного кроку у виявленні проблем студентів, які виникають під час навчання у вищому навчальному закладі – дослідженні їх емоційного вигорання як механізму психологічного захисту від психотравмуючих впливів, що формує стереотип емоційної поведінки при виконанні професійних обов'язків та спілкуванні з оточенням [3].

Метою роботи було дослідження рівня емоційного вигорання студентів Одеського національного університету імені І. І. Мечникова як майбутніх фахівців різних спеціальностей. Задля досягнення поставленої мети ми вирішували такі задачі: 1) діагностувати рівень емоційного вигорання у студентів різних спеціальностей; 2) проаналізувати залежність емоційного вигорання студентів від напрямку їх навчання.

Якщо ще не так давно найбільш поширеним результатом стресового перевантаження вважали синдром хронічної втоми, то сьогодні у світі все більше людей страждають від синдрому емоційного вигорання. Студенти тому не виключення. Розумове перевантаження, некомфортна обстановка на заняттях, постійний контакт з побутовими, економічними, міжособистісними проблемами, внутрішні сумніви щодо майбутніх життєвих перспектив, дискусії по захисту власної точки зору – все це може призвести до емоційного вигорання.

Термін “емоційне вигорання” було введено в 1974 році американським психіатром Х. Дж. Фрейденбергом для того, щоб характеризувати психологічний стан здорових людей, які постійно спілкувалися з людьми в емоційно насиченій атмосфері під час надання професійної допомоги. На теперішній час “емоційне вигорання” визначається як стан фізичного, емоційного та розумового виснаження, яке виявляється як результат хронічного не вирішення стресової ситуації на робочому місці, у роботі в галузях соціального призначення [4, 5].

Сучасні дослідження більш часто пов'язують синдром емоційного вигорання із психосоматичним самопочуттям, тобто станом, що передує хворобам внутрішніх органів через психоемоційне перенавантаження. Емоційне вигорання – це динамічний процес, який виникає поетапно у відповідності до механізмів розвитку стресу та його фаз – напруження, резистенції і виснаження. Найбільший ризик виникнення стану емоційного вигорання зазнають ті студенти, які ставлять до себе високі вимоги як до фахівця.

Нами було опитано 261 студент початкових курсів (1–2 курси) та 205 студентів випускних курсів (4–5 курс) Одеського національного університету імені І. І. Мечникова. Для цього використовували адаптовану нами для студентського середовища методику експрес-діагностики за модифікацією В. В. Бойко “Діагностика рівня емоційного вигорання”, яка дозволяє за бальною оцінкою вимірювати рівень емоційного вигорання. Методика складається з листа для опитування, до якого включено 84 твердження. Інтерпретація результатів проводиться по трьох фазах – напруження, резистенції, виснаження, які визначають по чотирьох симптомах. По-перше, визначали суму балів окремо для кожного симптому (менше 9 балів – симптом не сформувався, 10–15 балів – симптом у стадії формування, 16 і більше балів – сформований симптом); по-друге, підраховували суму балів показників симптомів для кожної з трьох фаз (менше 36 ба-

лів – фаза не сформувалася, 37–60 балів – фаза в стадії формування, 61 і більше балів – фаза сформувалася) [6].

Результати обстеження студентів різних факультетів наведені у відсотках у таблицях 1 і 2. Фаза “напруження” – як нервово (тривожне) напруження слугує передвісником і “пусковим” механізмом у формуванні емоційного вигорання. Тривожне напруження визначали за декількома симптомами. Симптом “переживання психотравмуючих обставин” (1.1 – у таблиці) виявляється усвідомленням психотравмуючих чинників професійної діяльності. За даними нашого обстеження означений симптом сформований на всіх факультетах. Так, на природничих факультетах відсоток студентів, у яких симптом сформувався, збільшується на старших курсах, на гуманітарних – навпаки, зменшується.

Симптом “незадоволення собою” (1.2) полягає в тому, що враження від зовнішніх чинників діяльності постійно травмують особу і спонукають її знов і знов переживати психотравмуючі елементи професійної діяльності, а саме: збільшення кількості обов’язків, особливі обставини діяльності, підвищена сумлінність і відчуття відповідальності. Нами виявлено незначний відсоток студентів, в яких означений симптом сформовано.

Таблиця 1

Рівень емоційного виснаження студентів природничих факультетів

Факультет Симптом / Фаза	Біологічний						Геолого-географічний					
	Початкові курси, %			Випускні курси, %			Початкові курси, %			Випускні курси, %		
	N	M	Y	N	M	Y	N	M	Y	N	M	Y
1.1 – переживання психотравмуючих обставин	70,9	16,4	12,7	63,0	13,7	23,3	65,7	18,5	15,8	45,6	14,0	40,4
1.2 – незадоволення собою	87,3	9,1	3,6	84,9	13,7	1,4	86,8	10,5	2,7	68,4	17,6	14,0
1.3 – загнаності в клітку	72,7	12,7	14,6	65,7	15,1	19,2	76,0	8,0	16,0	64,9	15,8	19,3
1.4 – тривоги і депресії	50,9	27,3	21,8	61,6	23,3	15,1	55,2	26,4	18,4	56,1	24,6	19,3
Напруження	78,2	14,6	7,2	64,4	30,1	5,5	68,2	21,6	1,2	63,2	26,3	10,5
2.1 – неадекватного вибіркового емоційного реагування	10,9	21,8	67,3	12,3	38,4	49,3	10,5	37,0	52,5	5,3	29,8	64,9
2.2 – емоційно-етичної дезорієнтації	25,5	30,9	43,6	21,9	30,1	48,0	39,5	15,8	44,7	42,1	24,6	33,3
2.3 – розширення сфери економії емоцій	67,3	18,2	14,5	71,2	13,7	15,1	79,00	16,5	5,0	54,4	29,8	15,8
2.4 – редукції професійних обов’язків	25,5	23,6	50,9	32,9	27,4	29,7	36,8	31,6	31,6	14,0	28,1	57,9
Резистентії	12,7	47,3	40,0	20,6	63,0	16,4	21,0	68,4	1,6	8,8	54,4	36,8
3.1 – емоційного дефіциту	30,9	29,1	40,00	31,5	41,1	27,4	34,	45,0	21,0	40,3	21,1	38,6
3.2 – емоційної відстороненості	36,4	49,1	14,5	39,7	43,8	16,5	47,3	29,0	23,7	36,8	31,6	31,6
3.3 – особистої відстороненості від проблем інших людей	41,8	41,8	16,4	5,7	39,7	9,6	42,0	42,0	16,0	4,4	45,6	14,0

Закінчення таблиці 1

Факультет / Симптом / Фаза	Біологічний						Геолого-географічний					
	Початкові курси, %			Випускні курси, %			Початкові курси, %			Випускні курси, %		
	N	M	Y	N	M	Y	N	M	Y	N	M	Y
3.4– психосоматичних і психовегетативних порушень	58,2	12,7	29,1	60,3	9,6	30,4	63,0	16,0	21,0	47,4	15,8	36,8
Виснаження	34,5	47,3	18,2	46,6	38,4	15,0	55,2	26,3	18,5	28,0	47,4	24,6

Примітка: N – симптом не сформувався (фаза не сформувалася); M – симптом на стадії формування (фаза на стадії формування); Y – сформований симптом (сформована фаза).

Таблиця 2

Рівень емоційного виснаження студентів гуманітарних факультетів

Факультет / Симптом / Фаза	Філологічний						Соціальних наук					
	Початкові курси, %			Випускні курси, %			Початкові курси, %			Випускні курси, %		
	N	M	Y	N	M	Y	N	M	Y	N	M	Y
1.1 – переживання психотравмуючих обставин	57,0	21,1	21,9	75,8	9,1	15,1	55,0	12,5	32,5	71,4	14,3	14,3
1.2 – незадоволення собою	95,3	4,7	0	78,8	18,2	3,0	75,0	15,0	10,0	95,2	4,8	0
1.3 – загнаності в клітку	89,1	5,5	5,4	72,7	12,1	15,2	72,5	10	17,5	73,8	9,5	16,7
1.4 – тривоги і депресії	46,1	32,8	21,1	57,6	15,1	27,3	55,0	25,0	20,0	76,2	19,0	4,8
Напруження	73,4	25,0	1,6	63,6	36,4	0	67,5	22,5	10,0	83,3	16,7	0
2.1 – неадекватного вибіркового емоційного реагування	9,4	39,1	51,5	3,0	39,4	57,6	7,5	20	72,5	0	38,1	61,9
2.2 – емоційно-етичної дезорієнтації	25,8	35,9	38,3	15,1	36,4	48,5	37,5	15	47,5	19,0	33,3	47,7
2.3 – розширення сфери економії емоцій	71,9	15,6	12,5	57,6	18,2	24,2	47,5	25,0	25,5	69,0	21,4	9,6
2.4 – редукції професійних обов'язків	21,9	35,9	42,2	6,1	42,4	51,5	15,0	27,5	57,5	35,7	26,2	38,1
Резистенції	15,6	61,7	22,7	6,1	48,5	45,4	12,5	42,5	45,0	11,9	61,9	26,2
3.1 – емоційного дефіциту	35,9	34,4	29,7	45,5	33,3	21,2	25,0	30,0	45,0	31,0	31,0	38,0
3.2 – емоційної відстороненості	63,3	27,3	9,4	33,3	33,3	33,4	37,5	32,5	30,0	19,1	57,1	23,8
3.3 – особистої відстороненості від проблем інших людей, або деперсоналізації	64,1	28,9	7,0	45,4	36,4	18,2	42,5	45,0	12,5	54,8	26,2	19,0
3.4 – психосоматичних і психовегетативних порушень	54,7	10,2	35,1	51,5	15,2	33,3	60,0	22,5	17,5	52,4	9,5	38,1
Виснаження	53,1	35,2	11,7	27,3	45,4	27,3	40,0	30,0	30,0	35,7	38,1	26,2

Примітка: N – симптом не сформувався (фаза не сформувалася); M – симптом на стадії формування (фаза на стадії формування); Y – сформований симптом (сформована фаза).

Симптом “загнаності в клітку” (1.3) виникає, коли психотравмуючі обставини дуже тиснуть на психіку і усунути їх неможливо, часто приходиться відчуття безвихідності. Це стан інтелектуально-емоційного затору, відчуття “загнаності в клітку”. Слід зазначити, що кількість студентів, в яких означений симптом сформовано, коливається від 14,6% до 19,3% на природничих факультетах, на гуманітарних – від 5,4% до 17,5%.

Симптом “тривоги і депресії” (1.4), який виявляється у відчуттях незадоволення роботою (навчанням) і собою, породжує потужну енергетичну напругу у формі переживання, розчарування в собі, у вибраній професії. Відсоток студентів, які виявляють тривогу і депресію на початкових курсах біологічного і геолого-географічного (далі – ГГФ) факультетів, складає відповідно 21,8% та 18,4%, а на випускних курсах – 15,1% та 19,3% відповідно. На початкових курсах філологічного факультету і у студентів інституту соціальних наук (далі – ІСН) означений симптом виявляли 21,1% та 20,0% студентів, на випускних – 27,3% і 4,8% відповідно.

Без медико-психологічного втручання, зміни емоційних акцентів фаза напруження доволі швидко призводить до поглиблення процесу емоційного вигорання з переходом у фазу резистенції. Симптом “неадекватного вибіркового емоційного реагування” (2.1) є безперечною ознакою вигорання, коли професіонал перестає помічати різницю між двома явищами, що принципово відрізняються: економічний прояв емоцій і неадекватне вибіркоче емоційне реагування. У першому випадку йдеться про корисний навик підключати до взаємодії емоції обмеженого реєстру і помірної інтенсивності: легка посмішка, спокійний тон мови, стримані реакції на сильні подразники, лаконічні форми вираження незгоди, відсутність категоричності, які свідчать про високий рівень професіоналізму. Зовсім інша справа, коли професіонал неадекватно “економить” на емоціях за рахунок вибіркового реагування в ході робочих контактів. Діє принцип “хочу або не хочу”: визнаю потрібним – приділю увагу людині, не буде настрою – не відгукнуся на її стан і потреби. При всій неприйнятності такого стилю емоційної поведінки, він вельми поширений. Симптом “неадекватного вибіркового емоційного реагування” (2.1) виявлено більш ніж у половині опитаних студентів як гуманітарних, так і природничих факультетів (таблиця 1 і 2).

Симптом “емоційно-етичної дезорієнтації” (2.2) наче поглиблює неадекватну реакцію в стосунках з діловим партнером, однокурсником. Часто виникає потреба в самовиправданні. Не проявляючи належного емоційного відношення до партнера чи опонента, такий студент захищає свою стратегію. При цьому звучать думки: “такі люди не заслуговують на добре відношення”, “таким не можна співчувати”, “чому я повинен за всіх хвилюватися”. Подібні думки і оцінки, безперечно, свідчать про те, що емоції не будять або не досить стимулюють етичні відчуття. Адже професійна діяльність, побудована на людському спілкуванні, не знає виключень. Слід зазначити, що означений симптом є сформованим у 43,6% студентів I–II курсів біологічного і 44,7% ГГФ, а на випускних курсах – у 48,0% біологів і в 33,3% студентів ГГФ. На I–II курсах філологічного факультету симптом емоційно-етичної дезорієнтації є у 38,3% студентів, в ІСН – у 47,5% опитаних; на випускних курсах філологів – 48,5% студентів, в ІСН – 47,7%.

Симптом “розширення сфери економії емоцій” (2.3) має місце тоді, коли ця форма захисту здійснюється поза професійною областю – в спілкуванні з рідними, приятелями і знайомими. На навчанні, роботі людина ще тримається відповідних етичних норм і обов'язків, а вдома замикається або конфліктує з близькими. Означений симптом на початкових курсах сформований у біологів і студентів ГГФ відповідно у 14,5% і 5% осіб, на випускних курсах – у 15,1% і 15,8%, у філологів і студентів ІСН на початкових курсах – 12,5% і 25,5%, на випускних курсах – 24,2% і 9,6% осіб відповідно.

Наступний у фазі резистенції симптом – “редукції професійних обов’язків” (2.4). Термін “редукція” означає спрощення. У професійній діяльності, що передбачає широке спілкування з людьми, редукція виявляється в спробах полегшити або скоротити обов’язки, які вимагають емоційних витрат. З іншого боку, це спричинено зменшенням інтересу до професійної діяльності. На біологічному факультеті кількість студентів з означеним симптомом з 50,9% на початкових курсах зменшується до 29,7% на випускних. Така тенденція спостерігається в інституті соціальних наук: на початкових курсах сформований симптом мали 57,5% студентів, на старших – лише 38,1%. На філологічному факультеті та ГГФ кількість студентів із симптомом редукції професійних обов’язків збільшувалася на випускних курсах у порівнянні з початковими: на філологічному – від 42,2% до 51,5%, на ГГФ – від 31,6% до 57,9% осіб.

Третя фаза – “виснаження” – характеризується падінням загального енергетичного тону і ослабленням нервової системи. Емоційний захист у формі “вигорання” стає невід’ємним атрибутом особистості. Симптом “емоційного дефіциту” (3.1) характеризується тим, що людина не в змозі співпереживати, відгукуватися на ситуації, які повинні спонукати, підсилювати інтелектуальну, вольову і етичну віддачу. Різкість, грубість, дратівливість, образи, капризи доповнюють симптом “емоційного дефіциту”. Симптом “емоційного дефіциту” сформований у третини студентів усіх факультетів. На ІСН, біологічному і філологічному факультетах до випускних курсів кількість студентів з емоційним дефіцитом зменшується, а на ГГФ, навпаки, збільшується.

Симптом “емоційної відстороненості” (3.2) виключає емоції з сфери професійної діяльності. Особистість майже нічого не хвилює, майже ніщо не викликає емоційного відгуку – ні позитивні обставини, ні негативні. Людина поступово вчиться працювати, як бездушний автомат. Означений симптом на стадії формування зафіксовано більш ніж у 40% студентів усіх факультетів. Лише на філологічному факультеті кількість студентів з таким симптомом за період навчання збільшується практично в три рази.

Симптом “особистої відстороненості від проблем інших людей, або деперсоналізації” (3.3) виявляється в широкому діапазоні умонастроїв і вчинків. Перш за все спостерігається повна або часткова втрата інтересу до людини – суб’єкта професійної дії. Він сприймається як неживий предмет, як об’єкт для маніпуляцій. Таким особам протипоказана професійна діяльність у системі “людина-людина”. На гуманітарних факультетах відсоток студентів до випускних курсів з таким симптомом збільшується. Дещо інша ситуація спостережена на природничих факультетах: на ГГФ зазначений показник практично не змінюється, на біологічному – зменшується.

Симптом “психосоматичних і психо вегетативних порушень” (3.4) виявляється на рівні фізичного і психічного самопочуття. Зазвичай, він виникає за умовно-рефлекторним зв’язком негативної властивості. Навіть думка про конкретних суб’єктів або контакт з ними викликає поганий настрій, погані асоціації, безсоння, почуття страху, неприємні відчуття в області серця, судинні реакції, загострення хронічних захворювань. Перехід реакцій з рівня емоцій на рівень психосоматики свідчить про те, що емоційний захист – “вигорання” – самостійно вже не справляється з навантаженнями, і енергія емоцій перерозподіляється між іншими підсистемами індивіда. В такий спосіб організм рятує себе від руйнівної потужності емоційної енергії. Нас насторожує той факт, що симптом “психосоматичних і психо вегетативних порушень” (3.4) серед студентів старших курсів виявлено на ГГФ у 36,8% опитаних, на біологічному факультеті – у 30,4%, на філологічному – у 33,3%, в ІСН – у 38,1% студентів.

Таким чином, за нашими даними, “фаза напруження” сформована у невеликої кількості студентів і в процесі навчання практично не змінюється. У фазі резистенції кількість студентів збільшується за період навчання в університеті від 22,7% до 45,4% на філологічному факультеті, від 1,6% до 36,8% на ГГФ. На біологічному факультеті та в ІСН цей показник, навпаки, зменшується з 40,0% до 16,4% та від 45% до 26,2% відповідно. Кількість студентів із сформованою фазою виснаження на філологічному збільшується з 11,7% до 27,3%, на ГГФ з 18,5% до 24,6%, на біологічному – зменшується від 18,2% до 15,0%, в ІСН – з 30,0% до 26,2%.

Якщо простежити формування фаз, виявляється загальна тенденція: на початкових курсах фаза резистенції знаходиться вже на стадії формування. Таким чином, студенти приходять до вищого навчального закладу вже з означеною фазою, минаючи фазу напруження, яка, на нашу думку, сформувалася у загальноосвітніх закладах. Отже, фаза напруження розпочинається у студентів до навчання у вищому навчальному закладі, і проблема їх емоційного вигорання починається вже із шкільного віку. Це потребує психологічного та іншого втручання не тільки під час навчального процесу в загальноосвітній школі, але й за підготовки майбутніх учителів у вищих педагогічних закладах освіти задля корегування їх відношення до учнів і до своєї професійної діяльності.

Особистість людини – цілісна і стійка структура. Людині притаманно шукати шляхи захисту від деформації. Одним з таких способів психологічного захисту є емоційне вигорання. Основна причина розвитку емоційного вигорання – невідповідність психології особистості отриманій професії, вимогам педагогів і реальним можливостям студентів. Таким чином, студенти університету підлягають не тільки фізичному й розумовому перевантаженню, але й психічному. Здорова, мотивована людина з позитивними емоціями готова до плідної роботи і широкої співпраці. При появі емоційного вигорання людина стає байдужою і цинічною до своєї роботи, до колег, до оточення тощо.

Таким чином, нами виявлено достатньо серйозні проблеми як у фізичному, так і психоемоційному стані студентів. З метою попередження психосоматичних і психовегетативних порушень, мінімізації редуції професійних обов’язків майбутніх фахівців ми вважаємо за необхідне проводити превентивну медико-психологічну реабілітацію студентів і запроваджувати новітні особистісно зорієнтовані та тренінгові педагогічні технології.

Висновки

1. Студенти різних спеціальностей університету виявляють емоційне вигорання, яке посилюється протягом навчання у вигляді фаз резистенції та виснаження. Фаза “напруження” сформована у невеликої кількості студентів і в процесі навчання в університеті практично не змінюється. У фазі резистенції кількість студентів збільшується за період навчання на філологічному, геолого-географічному факультетах; на біологічному факультеті та в інституті соціальних наук цей показник, навпаки, зменшується. Кількість студентів із сформованою фазою виснаження збільшується на філологічному і геолого-географічному факультетах; на біологічному та в інституті соціальних наук – зменшується.

2. Емоційне вигорання у студентів філологічного та геолого-географічного факультетів потребує корегування, на що вказують показники сформованості фаз. Необхідне впровадження превентивної медико-психологічної реабілітації студентів і використання новітніх особистісно зорієнтованих та тренінгових педагогічних технологій.

Література

1. *Глузман А. В. Шеколюдкін В. Ф.* Вырастить здорового учителя. Диалектика взаимосвязи физического и психического здоровья студентов в учебно-воспитательном процессе формирования специалиста в КГПИ // Гуманітарні науки. – 2002. – № 2. – С. 166–173.
2. *Вакуленко О. В.* Здоровий спосіб життя як соціально-педагогічна умова становлення особистості у підлітковому віці: Автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04. – К: Б. в., 2001. – 20 с.
3. *Жогно Ю.* Синдром эмоционального сгорания педагога как аспект организации учебно-воспитательного процесса // Соционика, психология и межличностные отношения: человек, коллектив, общество. – № 8. – 2007. – С. 56–60.
4. *Борисова М. В.* Психологические детерминанты феномена эмоционального выгорания у педагогов // Вопросы психологи. – № 2. – 2005. – С. 96–104.
5. *Максимова Н. Ю., Максименко С. Д.* Синдром емоційного та професійного вигорання у лікарів // Здоров'я людини: Медична газета – 12. 2007. – № 23/1 – С. 68.
6. *Бойко В. В.* Энергия эмоций в общении: взгляд на себя и на других. – М.: Филинь, 1996. – 229 с.

І. В. Иванова, С. П. Гвоздій

Одесский национальный университет имени И. И. Мечникова,
кафедра медицинских знаний и безопасности жизнедеятельности
Шампанский переулок, 3, город Одесса, 65058, тел.+38-0482-631381,
E-mail: medicinabjd@gmail.com

МЕДИКО-ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ПРОБЛЕМЫ СТУДЕНТОВ ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ

Резюме

В статье приведены результаты исследований физического и психического здоровья студентов. Выявлены: “редукция профессиональных обязанностей”, “психосоматические и психовегетативные нарушения”, “резистенция” и “истощение” как фазы эмоционального выгорания. Результаты исследования свидетельствуют о значительных нарушениях в психоэмоциональном здоровье студентов, которые усиливаются на протяжении обучения в университете.

Ключевые слова: медико-психологические проблемы, эмоциональное выгорание, учебный процесс.

I. V. Ivanova, S. P. Gvozdiy

Odessa national university named I. I. Mechnikov,
department of medical knowledge and safety of vital activity,
Shampanskiy Lane 3, Odessa, 65058, Tel. +38-0482-631381,
E-mail: medicinabjd@gmail.com

MEDICAL AND PSYCHOLOGICAL PROBLEMS OF THE STUDENTS OF HIGHER EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS

Summary

The results of researches of physical and mental health of the students are presented in the article. It has been exposed “reduction of professional duties”, psychosomatic and psychovegetative violations, “resistance” and “exhaustion” as phases of the emotional burning down. The research results testify to considerable disorders in the psychical and mental health of the students, they are increasing during studying at university.

Key words: medical and psychological problems, emotional burning down, educational process.